

ДІАЛОГ КУЛЬТУР У ТВОРЧОСТІ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО

Вступ. Максим Рильський – це постать, котра поєднала в собі риси ерудованого митця, тонкого поета, філософа-гуманіста й культурного дипломата. У своїх творах він прагнув не тільки розвивати українську поезію, а й інтегрувати її у світовий та європейський культурний контекст. Погляди митця сформувались під впливом німецької філософії, французького класицизму, польської романтики, слов'янського фольклору та ідеології італійського Відродження. І все це глибоко відобразилось у його поезії, прозі, перекладах та есеїстиці. Окремі аспекти діалогу культур у творчій спадщині М. Рильського неодноразово потрапляли в поле зору В. Агеєвої, М. Жулинського, М. Зерова, А. Костецького, Д. Павличка, Л. Шевченко тощо. Проблемі вивчення міжкультурного діалогу в ранній поетичній творчості М. Рильського присвячена спеціальна стаття В. Башманівського.

Метою запропонованого дослідження є аналіз феномену діалогу культур у рецепції М. Рильського.

Основний розділ. За визначенням Ф. Бацевича, діалогом культур є «взаємодія культур, що контактують у процесах міжкультурної комунікації чи вивчення іноземних мов, що забезпечує адекватне взаєморозуміння і духовне взаємозбагачення представників різних національних лінгвокультурних спільнот» [1, с. 44]. У публіцистичних та літературно-критичних текстах Рильського неодноразово порушується питання співвідношення загальнолюдського та національного. Він бачив українську культуру органічною частиною європейського духовного простору, а не протиставляв її духовним здобуткам інших народів. Як зазначає Д. Павличко, «Рильський не тільки відкривав для українців класичну

Європу, а й вчив сприймати її не як щось чуже, а як власне духовне надбання» [3, с. 243].

У поемі «Мандрівка в молодість» майстер слова звертається до культурної спадщини Франції, згадає таких відомих постатей, як Ф. Вольтер, В. Гюго, Ж. Руссо, а також висловлює своє захоплення французькими пейзажами. Цей твір-спогад наповнений культурними алюзіями, роздумами інтелектуала про мистецтво та рефлексіями над часом.

У циклі «Слово про рідну матір» простежується синтез європейських і українських мотивів. Образ матері-України співіснує з гуманістичними ідеалами епохи Відродження, біблійними алюзіями та ремінісценціями з античної міфології. Так Рильський створює багатовимірний поетичний образ, що втілює ідею єдності в різноманітті.

У вірші «На Парнасі» поет переносить українську поезію в контекст античної міфології. Образ Парнасу використовується ним як символ поетичного натхнення, але водночас осучаснюється через наповнення його українським змістом. Таким чином, класичний символ трансформується в українському культурному середовищі, але не втрачає своєї унікальності. «Поезія Рильського, – висновує Л. Шевченко, – це синтез античного і християнського, західноєвропейського та слов'янського культурного спадку» [5, с. 52].

Максим Рильський був одним із найвидатніших перекладачів ХХ століття. Його переклади – не лише зразки високої поетичної майстерності, а й приклади міжкультурного порозуміння. Через них поет відкривав українському читачеві світову літературну спадщину. З надзвичайною любов'ю та майстерністю він перекладав твори французьких класиків П. Корнеля, Ж. Расіна, Ф. Вольтера, П. Беранже. Особливе місце, на нашу думку, серед них займає переклад «Федри» Ж. Расіна, у якому М. Рильський продемонстрував не тільки досконале знання французької мови, а й глибоке розуміння естетики класицизму.

Йому вдалося зберегти не лише емоційну напругу, логіку трагедії, а й вишуканість вірша. Адже, на переконання перекладача, «У перекладі важливо не тільки знати мову оригіналу, але й мати смак і відчуття стилю» [4, с. 34].

Німецька поезія у творчості Максима Тадейовича представлена перекладами з Й. Гете та Г. Гейне. Він зумів передати не лише музичність, філософську глибину та ліризм цих авторів, а й вдало адаптував їх стиль до української поетичної традиції. Через це його переклад «Фауста» вважається однією з вершин українського перекладацького мистецтва.

Окремої уваги заслуговують переклади з італійської мови. Найзначнішим серед них є переклад «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі. Рильський ретельно зберіг тричастинну структуру твору, його філософський зміст, образність і ритміку. Також він перекладав вірші Д. Леопарді, демонструючи високу культурну і філологічну обізнаність з італійським відгалуженням поезії «світової скорботи».

Погоджуємося з твердженням Ю. Курилюка, що «Рильський через переклад виконував місію культурного посередника між слов'янськими народами» [2, с. 161]. Саме тому надзвичайно важливими є також його переклади з польської літератури. М. Рильський перекладав А. Міцкевича, Ю. Словацького, З. Красінського. Його роботи стали частиною літературного взаємообміну між Польщею та Україною. Зокрема, у перекладі «Дзядів» А. Міцкевича він не лише відтворив поетику польського романтизму, а й актуалізував ідеї визвольної боротьби.

Висновки. Творчість Максима Рильського є яскравим прикладом гармонійного поєднання національного і загальнолюдського. Через образи, алюзії та переклади поет сприяв формуванню європейської ідентичності української літератури. Його праця підтверджує важливість діалогу культур як засобу порозуміння й духовного збагачення. Вироблена ним рецепція цього феномену на сьогодні залишається надзвичайно актуальною. Адже в умовах глобальних викликів саме діалог культур є тим

шляхом, який веде до миру, творчого розвитку і збереження людської гідності. М. Рильський був і залишається провідником цієї ідеї в українській культурі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
2. Курилюк Ю. Діалог культур у творчості Максима Рильського // Українська література ХХ століття: Навч. посіб. Київ: Либідь, 2000. С. 158–165.
3. Павличко Д. В. Максим Рильський і проблема перекладу // Павличко Д. Статті, виступи, есе. Київ: Молодь, 1987. С. 240–252.
4. Рильський М. Т. Мистецтво перекладу: статті, виступи, нотатки Київ: Рад. письменник, 1975. 343 с.
5. Шевченко Л. М. Творчість Максима Рильського у світовому контексті. *Слово і час*. 1991. №7. С. 35–54.